

DIN ISTORIA ROMÂNIEI¹

I

Românii în Dacia Traiană până la întemeierea Principatelor Române

România împreună cu țările locuite de români la nordul Dunării între Nistru și Tisa, unite în Antichitate sub numele Dacia, au fost cuprinse în lumea romană și câștigate pentru latinitate, în urmă cu 1 800 de ani, prin cucerirea și colonizarea Daciei de către împăratul Traian, întemeietorul poporului român. Cu vreun secol mai înainte se aruncase prima sămânță a naționalității române la sudul Dunării, în părțile locuite de vechii iliri (străbunii albanezilor de astăzi) și de foștii traci (aproape înrudiți cu ilirii), între Adriatica și Marea Neagră, țări definitiv supuse de romani sub împăratul Octavian August, după cuceririle începute aici în timpul Republicii. Dar abia creația lui Traian, prin care stabilirea elementului roman la Dunăre a fost îndeplinită, a dat ființă poporului român în Dacia.

Chiar de la cele dintâi mărturii istorice asupra românilor ca popor propriu, cu numele de „vlahi“, începând din secolul al XI-lea, tradiția istorică despre

¹ Retipărită din *Călăuza oficială a Expoziției generale române din 1906* și revăzută de autor

originea lor (constatată mai întâi la scriitorii bizantini din secolul al XI-lea și al XII-lea) îi prezintă în legătură cu Traian și cucerirea Daciei sau ca urmași ai colonilor romani de aici. De asemenea, cei dintâi cronicari ai Ungariei (din secolul al XII-lea și al XIII-lea) îi cunosc pe „vlahii“ din regatul ungar ca foști „coloni ai romanilor“, rămași în țară și găsiți aici de unguri. Și tradiția națională, constatată mai întâi în prima jumătate a secolului al XVI-lea ca tradiție scrisă, a păstrat cunoștința originii de la „Râm“ (Roma), de când călugării din mănăstirea Deal îi spuneau lui Francesco della Valle (1532): „Traian împăratul, cucerind această țară, o împărți ostașilor săi și o făcu colonie de romani“.

La sfârșitul secolului al XVIII-lea, o seamă de istorici și filologi au opus acestei tradiții constante, până atunci general admisă în istoriografie, o teorie contrară, conform căreia românii din Dacia (daco-românii) s-ar fi format ca popor la sudul Dunării, laolaltă cu frații lor din Peninsula Balcanică (macedo-românii), de unde ei ar fi emigrat în Evul Mediu spre a popula vechea Dacie, părăsită de romani cu mai multe secole mai înainte. Fără mărturii directe în sprijinul unei transmigrării de acest fel, care până acum n-au putut fi produse, știința nu poate părăsi tărâmul real al tradiției istorice, adevărită chiar de la prima arătare a românilor în istorie. Așadar, cucerirea Daciei de către romani în urmă cu 1 800 de ani este punctul de plecare al istoriei române pe același pământ locuit de români.

Dacii, popor de neam trac (din familia indo-europeană), înființară înainte de mijlocul secolului I î.Hr., sub regele lor Burebista, un regat puternic între Nistru și Tisa, care-și întinse curând stăpânirea și peste Dunăre, în părțile trace și ilirice la hotarele romane, iar spre apus până la poalele Alpilor, spre răsărit până la gura Niprului. Această unire a neamurilor traco-ilirice din țările dunărene făcea din regatul lui Burebista un vrăjmaș primejdios Romei. Împotriva vecinului amenințător, Cezar organizează o expediție, care însă fu zădărnicită prin moartea lui. Urmașul său, Octavian August (43 [31] î.Hr. – 14 d.Hr.), întinzând stăpânirea Romei până la Dunăre, trimise o oaste în Dacia pentru a-l pedepsi pe nepașnicul vecin care neliniștea noua cucerire: era prima oaste romană ce călca atunci pământul Daciei. Șapte decenii după aceasta, timp în care dacii, divizați între ei, au rămas în pace cu romanii, regele lor Decebal, reunindu-i sub autoritatea sa, începu ostilitățile pe timpul împăratului Domițian (81–96), năvălind în Moesia (provincia dintre Dunăre și Balcani). Două oști romane au fost bătute, până când a treia repurtă o victorie asupra dacilor în țara lor. Prin pacea încheiată apoi, Decebal intra în clientela Imperiului Roman, ca „amic al amicilor și dușman al dușmanilor romanilor“, cu îndatorirea de a servi cu trupe auxiliare; iar Domițian se obliga să-i plătească subsidii anuale pentru întreținerea trupelor și să-i pună la dispoziție meșteri romani pentru lucrările de război și de pace: ca și cum Roma s-ar fi făcut tributară dacilor.

CUPRINS

DIN ISTORIA ROMÂNIEI 5

**I. Românii în Dacia Traiană până la
întemeierea Principatelor Române**..... 5

**II. Țara Românească și Moldova de la
întemeierea Principatelor până la 1866** 27

- a) Sub dinastiile Basarabilor și
Bogdan-Mușatinilor 27
- b) Sub domni din diferite familii 83

III. România sub domnia regelui Carol I 123

- a) Întemeierea dinastiei și consolidarea
statului unit 123
- b) Neatârarea și Regatul. Cultura în domnia
regelui Carol I 150